

Nr 309.

Av herr **von Heland**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt kontrollföreningsverksamhet.*

Med föranledande av två vid 1932 års riksdag väckta motioner (I: 121 och II: 207) anhöll riksdagen (skr. nr 335), att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt möjligheter kunde beredas för upptagande i ökad omfattning av kontrollverksamhet vid ladugårdsskötseln därigenom, att dylik kontroll även kunde anordnas i förenklad form och omhänderhavas exempelvis av andelsmejerier. Den 8 juli 1932 anbefallde Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att verkställa dylik utredning. I skrivelse den 29 september 1933 förklarade emellertid lantbruksstyrelsen, att styrelsen, som ansåge gällande bestämmelser på förevarande område ägnade att tillgodose de i riksdagsskrivelsen framställda önskemålen, icke funnit ärendet påkalla framläggande av något förslag.

Sedermera har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 5 september 1934 i samband med anslagsäskanden för kontrollföreningsverksamheten under nästkommande budgetår jämväl framlagt förslag till vissa åtgärder för åvägabrinning av en mera effektiv övervakning av verksamheten i fråga av i huvudsak följande innehåll.

Trots skärpningen av de utav lantbruksstyrelsen fastställda grunderna för ledning och övervakning av den allmänna kontrollverksamheten hade erfarenheten visat, att stora svårigheter föreläge att göra den föreskrivna överkontrollen fullt effektiv. Särskilt yppade sig svårigheter inom sådana områden, där kontrollföreningsverksamhetens omfattning icke möjliggjorde särskild överkontrollassistents anställande, utan överkontrollen utövades av annan tjänsteman såsom bisyssla. Styrelsen hade allt mer och mer styrkts i sin uppfattning, att stort behov föreläge av kraftigare åtgärder för att åstadkomma en så vitt möjligt effektiv kontroll över denna för landets mjölkproduktion viktiga verksamhet.

Lantbruksstyrelsen ville därför föreslå, att hushållningssällskapen ålades att för ifrågavarande överkontroll anlita särskilt anställda överkontrollassistenter med uteslutande uppgift att verkställa dylik kontroll. En sådan anordning torde dock icke kunna genomföras med mindre hushållningssällskapen bereddes bidrag av statsmedel till kostnaderna härför. Sammanlagda antalet kontrollföreningar i landet hade under kontrollåret 1932/1933 uppgått till 931. På grund av det växlande antalet kontrollföreningar inom de olika hushållningssällskapens område kunde varje sådant område icke lämpligen utgöra verksamhetsområde för en överkontrollassistent. En reglering härutinnan bleve därför nödvändig. Denna reglering borde ske så, att en överkontrollassistents verksamhet såsom regel borde omfatta högst 75 kontrollföreningar. I enlighet härmed skulle för hela riket erfordras 13 överkontrollassistenter.

Kostnaderna för överkontrollassistenternas verksamhet borde till lika delar bäras av staten och hushållningssällskapen. Med en beräknad kostnad av 6,000 kronor för varje befattningshavare, resekostnad däri inräknad, skulle sammanlagt för ändamålet erfordras 78,000 kronor. Statens andel härav, 39,000 kronor, skulle motsvara ett årligt bidrag av 40 kronor per kontrollförening.

Med hänsyn till att överkontrollassistentens tjänstgöringsområde i vissa fall skulle komma att omfatta två eller flera hushållningssällskaps områden eller delar därav, borde det stå hushållningssällskapen öppet att uppdraga anordnandet av ifrågavarande överkontroll åt den i kungörelsen den 28 juli 1932 om anordnande av kontroll över avelsbesättningar av vissa nötboskapsraser omförmälda kontrollnämnden. För sådant fall borde ersättning utgå till nämnden med 80 kronor för varje kontrollassistentbefattning. Sagda nämnd borde ävenledes bliva ett i tekniskt hänseende ledande och övervakande organ för hela kontrollföreningsverksamheten. Den administrativa och ekonomiska ledningen av den allmänna kontrollen borde däremot såsom hittills åvila respektive hushållningssällskap.

Anslagsbehovet till kontrollföreningsverksamheten i övrigt syntes vara i tilltagande på grund av den ökade anslutning, som till följd av vidtagna åtgärder kunde förväntas från innehavare av mindre ladugårdar. Utgifterna av statsmedel för ändamålet uppgingo för 1933 till 83,891 kronor 35 öre. För 1934 hade Kungl. Maj:t för ändamålet beviljat 93,859 kronor 29 öre, vartill komma 5,000 kronor, som beräknats för täckande av kostnaderna för berättelse över verksamheten. Medelsbehovet för år 1935 syntes bära beräknas till ett oförändrat belopp av cirka 95,000 kronor. Härtill komme statsbidrag till täckande av kostnaderna för berättelse över 1935 års verksamhet, beräknat till likaledes oförändrat belopp, 5,000 kronor.

Då vid ingången av budgetåret 1934/1935 en behållning å anslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamheten av omkring 3,000 kronor syntes kunna påräknas, borde för budgetåret 1935/1936 av riksdagen äskas anslag för ändamålet med $(39,000 + 95,000 - 3,000 =)$ 136,000 kronor.

Den 27 december 1934 hava av Kungl. Maj:t tillkallade utredningsmän — vilka antagit benämningen 1933 års mjölk- och mejeritutredning — avgivit betänkande och förslag rörande kontrollföreningsverksamhetens organisation, som beträffande *skärpt kontroll, lokal ledning av ladugårdskontrollen* samt *kontrollföreningsverksamhetens centrala ledning och behovet av statsbidrag för nämnda delar av verksamheten* till väsentliga delar överensstämma med lantbruksstyrelsens motsvarande förslag. Beträffande den *allmänna kontrollen* föreligga däremot i sak stora avvikelser mellan utredningsmännens och lantbruksstyrelsens förslag.

Nu har Kungl. Maj:t i proposition till riksdagen nr 203 den 8 mars 1935 angående understöd åt kontrollföreningsverksamheten under åsidosättande av samtliga de önskemål, varom enighet i stort sett föreligger mellan utredningsmännen och lantbruksstyrelsen, beträffande den *allmänna kontrollen* föreslagit

riksdagen åtgärders vidtagande i överensstämmelse med utredningsmännens förslag.

Såsom förut nämnts anser lantbruksstyrelsen att gällande bestämmelser i förevarande avseende böra bibehållas oförändrade. För ändamålet borde sålunda utgå

dels organisationsbidrag med högst 400 kronor för varje kontrollassistent-befattning, som inrättas och av lantbruksstyrelsen prövas vara behövlig för ändamålet,

dels ock årligt bidrag, beräknat efter det antal föreningsmedlemmar, som äga högst 5, 10 och 15 kor, med i fråga om besättningar, inom vilka bestämning av mjölkens fetthalt verkställes minst 17 gånger årligen, motsvarande en kontrollperiod av 21 dagar, högst respektive 15, 10 och 5 kronor för varje besättning, samt i fråga om övriga högst respektive 10, 7 och 3 kronor för varje besättning.

Hittills har åtskillnad sålunda gjorts endast mellan fullständig kontroll, benämnd *A-kontroll*, och ofullständig kontroll, benämnd *B-kontroll*. Till den förra gruppen räknas besättningar, inom vilka bestämning av mjölkens fetthalt verkställes minst 17 gånger årligen, och till den senare alla övriga och sålunda även besättningar, som äro anslutna till s. k. mejerikontrollföreningar.

I enlighet med utredningsmännens förslag bör mejerikontrollen brytas ut ur den nuvarande B-gruppen och bilda en särskild sådan under namn av C-kontroll, för vilken statsbidrag skulle utgå efter särskilda grunder.

Denna åtgärd motiveras av önskvärdheten utav att få kontroll genomförd mera allmänt än som för närvarande är fallet, särskilt inom de mindre ladugårdsbesättningarna.

I detta sammanhang bör framhållas, att uppdelning av olika kontrollgrupper ingalunda är föranledd av tekniska skäl, utan åsyftar densamma endast att reglera anslagens storlek i förhållande till föreliggande behov. Den omständigheten, att benämningen A-kontroll reserverats för besättningar med 21 dagars kontrollperiod, innebär sålunda icke något ställningstagande till vilken längd, kontrollperioden lämpligen bör hava inom besättningar, där stamboksföring äger rum, utan avser endast att tillförsäkra de besättningsinnehavare, som använda sig av mera arbetskrävande och följaktligen även dyrbarare arbetsmetoder, högre anslag än dem, vilka använda sig av enkla och billiga sådana. I den mån kontrollen berör stamboksföring och därmed sammanhängande frågor, ankommer det givetvis på respektive inom området verkande organ att besluta i ärendet.

Såsom redan tidigare anförts har redan med de nuvarande bestämmelserna i fråga om kontrollföreningsverksamheten en förenklad kontroll av samma beskaffenhet, som här föreslås, kunnat genomföras. Härom vittna de exempel, som utredningen åberopat. Det sakförhållandet, att sagda mejerikontrollföreningar i allmänhet även verkställt foderkontroll, innebär icke, att verksamheten enligt hittills gällande bestämmelser ovillkorligen måste omfatta dylik arbetsuppgift. Beslut härom har hittills fattats av respektive föreningar eller hushållningssällskap.

Den i sak enda nyhet, utredningsmännen föreslå i avseende på den allmänna kontrollen, berör sålunda till synes endast grunderna för statsbidragens fördelning.

Av vad tidigare anförts framgår, att organisationsbidrag i samtliga fall hittills utgått med högst 400 kronor för varje nyinrättad kontrollassistentbefattning. Enligt utredningsmännens förslag skulle i fråga om C-kontroll organisationsbidrag utgå med högst 3 kronor till varje medlem, som har 10 kor och därunder. Förslaget bygger på den förutsättningen, att inköp av butyrometer och provglas ej behövde ske, utan att nämnda inventarier finge gratis disponeras från vederbörande mejeri. I de fall nämnda förutsättningar ej föreligga, skulle djurägarna sålunda få vidkännas en organisationskostnad av ytterligare c:a 400 kronor per förening, vilket innebär en avsevärd försämring av hittills gällande villkor.

Men detta utredningens förslag kan även medföra andra allvarliga olägenheter. Skulle så olyckligt vara, att ett mindre antal av de jordbrukare, som äro bosatta inom en mejerikontrollförenings verksamhetsområde, önska erhålla fullständig kontroll, s. k. A-kontroll, skulle föreningen, om utredningens förslag vinner riksdagens gillande, i brist på lämplig utrustning för ändamålet ej kunna åtaga sig detta uppdrag.

Risken för uppkomsten av en dylik situation är överhängande, ty de olika kontrollformerna uppträda givetvis ej geografiskt avgränsade, utan kunna samtliga i olika nyanser förekomma inom samma ort. Genom utredningens förslag skulle den fria anpassning till olika lokala förhållanden och önskemål, som hittills varit möjlig, bliva i hög grad kringskuren, vilket icke är ägnat att främja kontrollföreningsverksamhetens utbredning.

Beträffande årsbidragen föreslå utredningsmännen, att föreningar med C-kontroll skola av statsmedel erhålla ett bidrag av 25 öre per ko tillhörande besättning med högst 10 kor. Hittills hava i föreliggande fall dylikt bidrag utgått med högst 10 kronor för varje besättning om 1—5 kor, högst 7 kronor för varje besättning om 6—10 kor och högst 3 kronor för varje besättning om 11—15 kor, allt under förutsättning, att vederbörande hushållningssällskap eller landsting för ändamålet tillskjutit minst lika stort belopp. Det ankommer sålunda på vederbörande hushållningssällskap att i varje särskilt fall avpassa det totala bidragsbeloppet till föreningens verkliga anslagsbehov genom lämplig reglering av Ortsbidragens storlek. Genom utredningsmännens förslag skulle icke endast denna hushållningssällskapens regleringsmöjlighet upphävas, utan alla föreningar av denna typ därjämte tvingas ned på en bidragsnivå, som endast kan anses skälig i fråga om de största och mest utpräglade mejerikontrollföreningarna.

Slutligen må även framhållas, att bildandet av mejerikontrollförening givetvis förutsätter förekomsten av mejeri, vilket ingalunda alltid är förhållandet inom de delar av riket, som äro mest i behov av ökat antal kontrollföreningar, särskilt sådana, som tillämpa enkla och framför allt billiga kontrollmetoder. Mejerikontrollföreningarnas värde för nötkreatursskötseln kan emellertid på goda grunder dragas i tvivelsmål. Även med det av utredningen föreslagna

bidraget torde denna kontrollform därför knappast få den av utredningen beräknade omfattningen.

De allvarligaste anmärkningar, som hittills framkommit mot kontrollförningsverksamheten, beröra emellertid kontrollresultaten. Det torde sålunda få anses ådagalagt, att dessa i många fall äro ofullständiga och mindre tillförlitliga, vilket förhållande i huvudsak torde få tillskrivas bristande noggrannhet vid kontrollarbetets praktiska utförande. Med hänsyn härtill förefaller det naturligt, att man först söker avhjälpa sagda brister innan särskilda åtgärder vidtagas i syfte att ytterligare öka kontrollens utbredning, särskilt genom bildandet i ökad omfattning av s. k. mejerikontrollföreningar, vilka, om de skola bliva till avsedd nytta, måste ledas och övervakas av härför särskilt utbildade överassistenter.

Lantbruksstyrelsens nämnda, av utredningen tillstyrka förslag om inrättande av särskilda överkontrollassistentbefattningar synes därför i första hand böra beaktas. Härför talar även den omständigheten, att praktiskt taget samtliga hushållningssällskap och avelsföreningar för nötboskap m. fl., som beretts tillfälle att yttra sig över utredningens förslag, i denna del tillstyrkt bifall.

Av vad ovan anförts framgår, att av lantbruksstyrelsen i förberörda skrivelse den 5 september 1934 framlagda förslag, bland annat, innebära

att s. k. mejerikontrollföreningar, organiserade på sätt utredningen föreslår, kunna erhålla bidrag av statsmedel,

att vederbörande hushållningssällskap eller kontrollföreningar även kunna anordna kontroll på annat för orten lämpligt sätt,

att samtliga kontrollmetoder kunna förekomma inom samma assistents verksamhetsområden,

att hushållningssällskap inom vissa angivna gränser i varje särskilt fall kunna reglera bidragens storlek i förhållande till det verkliga anslagsbehovet,

att av utredningen framlagda förslag beträffande *lokala ledningen av ladugårdskontrollen och kontrollföreningsverksamhetens centrala ledning*, däri inberäknat inrättandet av erforderligt antal överkontrollassistentbefattningar, i huvudsak kunna realiseras, samt

att för ändamålet endast skulle erfordras ett sammanlagt statsbidrag, som med 1,000 kronor understiger av Kungl. Maj:t i propositionen till riksdagen nr 203 den 8 mars 1935 angående understöd åt kontrollföreningsverksamheten föreslagna belopp.

Beträffande den *skärpta kontrollen*, som för närvarande utövas inom de egentliga avelsbesättningarna, där stamboksföring är genomförd och där uppfödning av avelsdjur för försäljning bedrives, synes denna i enlighet med utredningens förslag böra verkställas efter i stort sett enahanda plan som hittills. Det torde dock få anses lämpligt, att den skärpta kontrollen i likhet med vad utredningen föreslår efter hand som förhållandena det medgiva utvidgas att omfatta jämväl en så fullständig hälsovårdskontroll som möjligt, utförd av veterinär under medverkan av kontrollassistent och djurägare. I sistnämnda hänseende bör sagda kontroll på sätt utredningen föreslår lämp-

ligen omfatta icke blott tuberkulosen utan även övriga sjukdomar och störningar i den mån hänsyn till detta bör tagas vid avelsarbetets bedrivande. Såsom i hög grad önskvärt måste även anses att i den stamtavla, som är avsedd att åtfölja varje från dylik besättning försålt avelsdjur, framdeles kommer att inflyta även en veterinär deklARATION angående vederbörande djurs hälso-tillstånd.

På grund av vad jag här ovan anförd tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte till främjande av kontrollförenings-verksamheten för budgetåret 1935/1936 *dels* anvisa 136,000 kronor till att utanordnas i enlighet med av lantbruksstyrelsen i skrivelse till Konungen den 5 september 1934 föreslagna grunder, *dels ock* föreskriva att den skärpta kontrollen över avelsbesättningar inom vissa nötboskapsraser, som är anordnad i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 374), framdeles jämväl skall omfatta hälsovårdskontroll i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag.

Stockholm den 18 mars 1935.

Erik von Heland.